

Јасмина Трајков

Завичајни музеј

Јагодина

УДК 75.071.1 Ацић А.

271.2-788-055.2:929 Ацић А.

УМЕТНИЧКИ РАДОВИ НАДЕЖДЕ АЦИЋ ИЗ ЗАОСТАВШТИНЕ У МАНАСТИРУ ВРАЋЕВШНИЦА

Апстракт: У раду су анализирани ликовни радови Надежде Ацић који се чувају у њеној заоставштини у манастиру Враћевшница. То су четири пејзажа, две мртве природе и једна композиција под називом „Јелен у висинама”. Радови немају већих уметничких квалитета. Они су за Надежду били начин да своје емоције и мисли искаже кроз боју, слично као што је у дневнику који је водила бележила своје утиске и размишљања. Дивећи се лепоти природе и сликајући пејзаже, Надежда је исказивала љубав и величала самог Господа, који је ту лепоту створио. За слику „Јелен у висинама” инспирацију је пронашла у псалмима, а кроз ову представу она је отелотворила своју преданост Богу и жељу да се посвети његовој служби.

Кључне речи: сликарство, пејзаж, хришћанство.

Живот Надежде Ацић (1900, Београд – 1975, манастир Враћевшница), ћерке Сретена Ацића, првог управитеља Мушке учитељске школе у Јагодини, пре замонашења био је испуњен добротворним радом и духовном наградњом, читањем и учењем. Од малена је показивала креативност и осећај за лепо и узвишено. Према сећањима њених познаника, волела је да црта, слика и пева. Још док је била дете на њу су утисак остављале ликовне представе,¹ а из њених белешки се види да је имала дара да врло сликовито опикује неке сцене из свакодневног живота, на пример децу забављену игром или изглед природе у сутон дана.²

Након завршене основне школе, 1912. године, уписана је у реномирани румунски школски завод „Света Марија” у Турну-Северину. Овај завод су похађале девојке из „виших кругова”, а водиле су га часне сестре. Школа је давала опште образовање и трајала је четири године. Први светски рат је прекинуо Надеждино школовање, па је она ову школу завршила након рата и то са одличним успехом.

¹ О. Ђорђевић, *Сретен Ацић и његова кћи игуманија Ана*, Манастир Враћевшница, 2014, 150.

² Исти, *Сретен Ацић и његова породица*, Манастир Враћевшница, 2001, 164.

Породица Ацић се крајем 1920. године преселила у Суботицу, да би се убрзо настанила у Београду. Вративши се са школовања, Надежда је време од 1923. до 1927. године проводила бавећи се радом у оквиру омладинског руско-српског кружока који је окупљао младе људе заинтересоване за књижевност, уметност, филозофију, теологију. Међу њима су се налазили и Десанка Максимовић, Иво Андрић и Исидора Секулић. Овај кружок је основао Рус Николај Зернов из породице руских емиграната која је из Украјине пребегла пред бољшевицима у Србију.³ Породице Ацић и Зернов везивало је дубоко пријатељство. Састанци кружока су се одржавали најпре у салону Надеждине сестре од ујака Јелице Поповић, а потом у Надеждиној кући. Надежда је била један од носилаца рада овог кружока и до последњег тренутка се трудила да одржи његово постојање, чак и када је чланство почело да се осипа.⁴

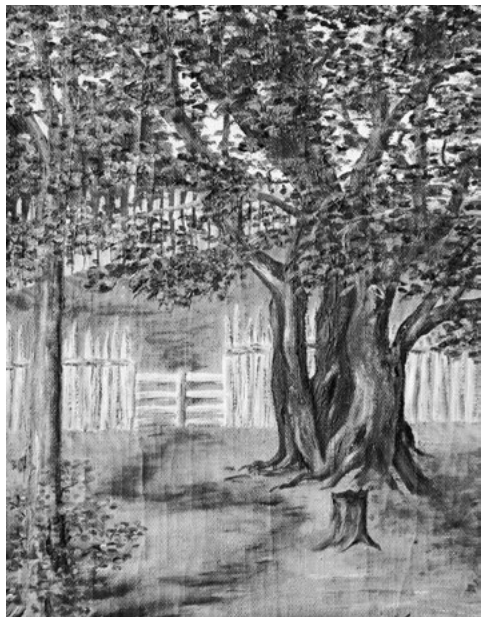
Надежда Ацић, „Јелен у висинама”,
уље на платну, око 1926.

Надежда Ацић је 1926. године уписала Школу за примену декоративне уметности коју је основала Маргита Гита Предић Нушић, ћерка српског комедиографа Бранислава Нушића.⁵ Била је у првој генерацији ученица ове школе. Школа је полазницама пружала могућност да упознају различите дисциплине примењене уметности и усаврше се у њима. Похађале су је даме из добростојећих породица које су имале потребу за оплемењивањем своје личности и окружења. У тој школи су стицана знања о раду са разним материјалима, дрветом, металом, кожом, текстилом, ацетатом целулозе који је имитирао седеф, као и разноврсним техникама, попут хладног и печеног емајлирања стакла, кристала, порцелана и дрвета. Школа је приређивала и изложбе на којима је представљала радове наставног особља и ученица.

³ *Руска емиграција у српској култури XX века*, Зборник радова I–II, Београд, 1994.

⁴ О. Ђорђевић, *Срећен Ацић и његова породица*, 164–166.

⁵ Б. Поповић, *Примењена уметност и Београд, 1918–1941*, Београд, 2011, 41–42.

Надежда Ацић, „Пејзаж”,
уље на платну, око 1926.

на платну. То су четири пејзажа, две мртве природе и једна композиција под називом „Јелен у висинама”. Ови радови нису сигнирани и датирани, али би се могло претпоставити да су настали током двадесетих година XX века, осим последње наведене слике која је највероватније настала почетком четврте деценије прошлог века.

Међу овим радовима најупечатљивији су пејзажи, који вероватно представљају реалне пределе у местима где је Надежда боравила. Љубав према природи на Надежду је пренео њен отац, али за њу сама природа има додатну димензију. Сликајући пејзаже и дрвеће, односно дивећи се лепоти природе, она се диви, исказује љубав и велича самог Господа, који је ту лепоту створио. Колико је Надежда била осетљива на лепо и колико је интензивно доживљавала лепоту природе сведочи запис из њеног дневника од 3. априла 1925: „Била сам са малом на Калемегдану. Како је одушевљено узвикнула: – Сунце! – и стала задивљена раширених ручица, кад је истрчала са стазе и угледала залазак, диван, диван који је горео у лепоти, који се огледао у води и одсјајивао у прозорима читавог Београда. Тај мали створ осетио је сву лепоту тог момента! О, лепота! Ти гориш! У свему и без престанка. Осветљаваш нам по животу. Лепото, лепото, осећам те с болом. Човека боли осећај лепоте јер... можда што јој је недостојан, можда... јер – нисмо чисти, јер смо

људи. А та лепота је... небеско, чисто, сјајно! Милост Божија.”⁶

На сличан начин настала је и слика „Јелен у висинама”. На њој је представљен планински предео, где је у првом плану литица на којој стоји јелен високо уздигнуте главе. Слика илуструје речи Псалма 17, 32–34: „Јер ко је Бог осим Господа? И ко је Бог осим Бога нашега? Бог Који ме опасује снагом, и постави непорочан пут мој; Који утврђује ноге моје као [у] јелена, и на висину ме поставља.” Да Надежда заиста чита Псалтир сведочи писмо које је упутила Десанки Томановић новембра 1932. године.⁷

На овој слици исказана је њена „тежња ка небу”, како је сама писала, односно преданост Богу и жеља да се посвети његовој служби. Јелен у хришћанској симболици означава вернике одане Христу, пуне љубави и праштања, чисте и побожне. Сам Христ је „јелен међу јеленима”, односно „верник међу верницима”.⁸ У писму упућеном Десанки Томановић, почетком марта 1933. године, Надежда је написала: „Небо ми је постала тежња, жеља да му се приближим. Идеал. Не мисли, као што сам ја доскора мислила да је ово једна дрска људска мисао. Скоро нам је казао један светогорски стари калуђер, о. Кирик: – Сваки човек треба да буде свети! Да, то је циљ живота, то је венац који је дат да припада људима. И светитељи су људи, само су душу своју издигли изнад просечног и у све вишим ступњевима издизали се ка светињи. Десо, ово само теби говорим, то није разговор, то је осећај мој, дубок и драг.”⁹

Из свега наведеног могло би се закључити да би се ова слика могла датирати у ране тридесете године XX века, дакле оно време када се код Надежде појављује мисао о томе да „пође путем монаштва”.¹⁰

Ликовни радови Надежде Ацић не поседују веће уметничке квалитете, али показују да је она поседовала несумњив таленат за ликовну уметност. На овим сликама Надежда је заправо преточила своје емоције и мисли кроз боју, слично као што је у дневнику који је водила бележила своје утиске и размишљања.

⁶ О. Ђорђевић, *Срећен Ацић и његова кћи и ђуманија Ана*, 251–252.

⁷ *Нав. дело*, 288.

⁸ У *Лествици* Светог Јована Лествичника слично се наводи: „Пењите се, пењите, браћо! Храбро постављајте лестве у срце своје, слушајући онога који је говорио: Ходите, попнимо се на гору Господњу и у дом Бога нашега (Ис. 2, 3), који усавршава ноге наше да буду као у јелена, и који стоји на висинама (Пс. 17, 34), да бисмо постали победници на стази Његовој! Трчите, молим вас са оним који је говорио: Потрудимо се, док не достигнемо сви у јединство вере и познања Сина Божијега, у човека савршена, у меру раста пуноте Христове (Еф. 4, 13), који је, крстивши се у тридесетој години видљивог узраста, достигао тридесети ступањ мислене лествице. Јер, Бог је љубав.” Свети Јован Лествичник, *Лествица*, Београд, 1963, 208.

⁹ *Истио*, 291.

¹⁰ О. Ђорђевић, *Срећен Ацић и његова породица*, 170.

Jasmina Trajkov

Regional museum

Jagodina

NADEŽDA ADŽIĆ'S ARTWORKS KEPT IN THE VRAĆEVŠNICA MONASTERY

Summary: The paper analyses Nadežda Adžić's artistic works, which belong to her legacy kept in the Vračevšnica monastery – four landscapes, two still lifes and a painting named "A Deer in the Heights". Although the works are not signed nor dated, it could be assumed that they were created in the 1920s, except the last one which could be dated to the beginning of the 1930s.

The landscapes, which are the most impressive, are likely to represent real places Nadežda had visited. By painting landscapes and trees, she admires the beauty of the nature, expresses her feeling of love and praises God who had created that beauty. The painting "A Deer in the Heights" was inspired by the Psalms. It reveals Nadežda's devotion to God and her willingness to serve him, considering the fact that in Christian symbolics a deer represents believers devoted to Christ, filled with love and forgiveness, pure and pious.

Although Nadežda Adžić's paintings do not have a great artistic value, they reveal her indisputable talent. She expressed her deep emotions and thoughts through painting, the same way she expressed her impressions and ideas through the diary she kept.

Keywords: painting, landscape, Christianity.

Сретен Ацић са супругом Милевом и сином Милованом, Алексинац, 1897.